

универсально-прецедентный, как исключение - национально-прецедентный феномен.

Подведем итоги

1. Топонимов-символов катастрофы сравнительно немного - около 6 процентов от всех топонимических концептов: Армагеддон, Содом и Гоморра, Помпеи, Цусима, Перл-Харбор, Хиросима. Ни один из них не связан со славянскими землями и культурой.

2. Символизация формируется, во-первых, на базе метонимического переноса (топоним и событие, в нем произошедшее), во-вторых, на основе коннотонимизации.

Топонимы Армагеддон, Содом и Гоморра имеют библейское происхождение, Помпеи подтверждены археологической наукой. Символы катастрофы XX века Цусима, Перл-Харбор, Хиросима - порождение военных действий и, несмотря на крайнюю географическую отдаленность, связаны с Японией.

4. Все рассмотренные топонимы полностью фонетически, морфологически и графически освоились, то есть написание их в принципе соответствует нормам русского правописания, хотя отдельные отклонения наблюдаются. Некоторые топонимы вступают в разнообразные словообразовательные связи (Евросима и т.п.).

5. Все топонимы-символы катастрофы универсально-прецедентны, то есть известны любому современному грамотному человеку. Исключение составляет Цусима, его трудно квалифицировать как национально-прецедентный даже для восточных славян, однозначно он известен историкам.

Кондакова Д. Ю.
(Київ)

СЮЖЕТИ КАТАСТРОФИ В МИСТЕЦТВІ РОМАНТИЗМУ: ЖИВОПИС І ЛІТЕРАТУРА

В епоху романтизму мистецтво з великим ентузіазмом актуалізує катастрофічні сюжети в їх живописних та літературних втіленнях. У 1819 році в Паризькому Салоні була виставлена картина «Сцена корабельної аварії» молодого художника Теодора Жеріко, яка згодом (під назвою «Пліт “Медузи”») стала символом романтизму в живописі. Впродовж багатьох століть людської історії загибель кораблів зовсім не була рідкістю, але цей сюжет майже не знаходив відображення на полотнах художників або не осмислювався ними як катастрофічний. Заснована на реальних подіях – загибелі фрегата «Медуза», що не сходила з газетних сторінок, – картина Жеріко сколихнула французьке суспільство,

однак не викликала помітних літературних, зокрема, поетичних реакцій. Проте вона відкрила дорогу новому живопису, і вже за кілька років Ежен Делакруа, учень Жеріко, який став головною постаттю французької романтичної школи малярства, створить полотна, що надихатимуть не лише художників, а й літераторів. Насамперед, слід назвати Шарля Бодлера: картина Делакруа «Данте і Вергілій у пеклі» (1822) є одним із живописних джерел його вірша «Дон Жуан у пеклі», згодом включеного поетом до відомої збірки «Квіти зла». Інший вірш Бодлера – «На картину Ежена Делакруа “Тассо в тюрмі”» – це зовсім не екфрасис названого полотна, а роздуми про долю поета і ширше – митця. Бодлер бачить в Тассо ув'язненого, але не підкореного генія, і подібне прочитання корелює з романтичним образом героя, який програв, але залишився не переможеним та в своїй духовній силі підноситься над гонителями.

Ще один катастрофічний сюжет, що припав до душі романтикам, – виверження вулкана. І тут жодна картина західноєвропейських художників (наприклад, Дж. Мартін, А. Санквіріко) не витримує конкуренції з грандіозним полотном Карла Брюллова «Останній день Помпеї» (1833). Цей твір добре відомий в нашій країні завдяки захопленним відгукам критиків і літераторів, серед яких особливо треба відзначити враження Миколи Гоголя («Портрет» та ін.) й Тараса Шевченка (повість «Художник» та ін.).

Проаналізувавши в історико-літературному контексті два названі сюжети катастрофи в їх живописних утіленнях, можна констатувати, що картина Жеріко переростає свій час: зображена ним аварія фрегата «Медуза» набуває рис катастрофи як такої та продовжує хвилювати літераторів і на початку ХХІ ст. (Дж. Барнс). Натомість романтично-класицистичне полотно Брюллова, попри палку оцінку сучасників художника, зараз сприймається як шедевр епохи, що минула. Обидві картини змальовують перед глядачем крах звичного світу, проте стає очевидним, що подібні сюжети не обов'язково передбачають катастрофічну безнадійність, а надзвичайно важлива для романтиків категорія краси починає переосмислюватися (Ш. Бодлер) значною мірою під впливом візуальних мистецтв.

**Костюк О. М.
(Київ)**

ХУДОЖНІ ПРОЄКЦІЇ ТРАГІЧНОГО ДОСВІДУ ГОЛОКОСТУ У РОМАНІ КАРЛИ ФРІДМАН «ДВІ ВАЛІЗИ СПОГАДІВ»

Катастрофічні потрясіння сучасності, актуалізація проблем виживання окремих народів та людства у цілому, прагнення по-новому осмислити історичний